

szokatlanul nagyméretű, földbe mélyített és cölöpszerkezetes épület vélhetőleg 2-2 egymásba ázott épület nyoma. Ez az egyik ház esetében a betöltési rétegekkel is bizonyítható. A házak tájolása megegyezik, s egyik rövid oldaluk gyakorlatilag egybeesik. Kövekből, téglákból álló tüzelőberendezésük volt. A házpárok korábbi tagjainak a falból kiugró, nyolccölöpös szerkezete volt. Az egyik házcsoporthoz utólag még egy szabadtéri kemencét is ráépítettek. Feltártunk egy „aknakemencét”, magában álló kemencét, és több, két kemencéből álló kemencebokrot is. Ezek egyikének munkagödrében rossz megtartású, melléklet nélküli emberi csontvázat találtunk. A terület középső és Ny-i részén további árkok kerültek elő: egy recens árkon kívül az árkok vélhetően római koriak. A feltárt tárolóvermek datáló lelet hiányában feltételelesen avar korinak határozható meg.

A terület DK-i részén sikerült dokumentálni egy karperecekből, szárnyas baltából, sarlóból, vésőből és fűrészszélű lapokból álló kisebb késő bronzkori *depóleletet*, melyet egy korábbi (természetes?) árokba ástak bele, beásásának nyomát azonban nem sikerült megfigyelni.

Míg a szabadban álló kemencék zöme vélhetően avar kori, a terület DNy-i sarkánál szerkezetükben is eltérő, *Árpád-kori* kemencék kerültek elő. Az egyik kemence mellett nagyobb méretű, méhkas alakú, *Árpád-korinak* meghatározható verem volt. A feltárt terület Ny-i részén előkerült egy feltűnően kisméretű, ágasfászelemenetes tetőszerkezetű, gyengén átégett tűzhellyel ellátott ház maradványa is. A csekély leletanyag alapján datálása a késő avar kortól a kora *Árpád-korig* lehetséges (utóbbi valószínűbb). A bővítés közepe táján *Árpád-kori* objektumok (kemencék, gödrök) bukkantak elő. Feltártunk egy később külső kemencével és munkagödrével bolygatott, földbe mélyített házra emlékeztető alakú *Árpád-kori* beásást is. Az objektumon belül sem cölöphelyek, sem tüzelőberendezés nem mutatkozott, ezért csak feltételelesen nevezhetjük háznak. A lelőhely DNy-i részén egy *Árpád-kori*, többszörösen bolygatott kemence-munkagödörből bronz hajtú került elő.

TOMKA GÁBOR

305. Paks, Tolnai út 3625. hrsz.

(Tolna megye) U, LT, N

A paksi LIDL áruház telkén a közeli limesút miatt szondázó ásatást végeztünk, amelynek során 15 régészeti objektumot bontottunk ki 2008 áprilisában. A közel 2000 m²-en végzett megelőző feltárás összesen 117 objektumot eredményezett, amelyek három régészeti korszakhoz tartoznak.

A neolitikumot 1 gödör, a keltákat 2 ház, a hun kort pedig 17 objektum (1 ház, 2 sír, 14 gödör) képviselte. Az objektumok több mint háromnegyedéből nem került elő lelet. Utóbbiakhoz tartozik négy, egymással nagyjából párhuzamos, ÉK-DNy irányú, keskeny árok is, amelyek a kelta vagy az 5. századi településrészlethez tartozhattak.

Az 5. sz. második harmadára, a hun korszakra keltezhető a két, É-D tájolású, rabolt sír. Az egyikben marhakoponya-töredéket, madárcontokat, bokaszíjcsatot, cikádafibulát és fülbevaló-töredékeket, a másikban a torzított koponyás gyermek mellett vascsatot és murgai típusú, kisméretű korsót találtunk.

K. NÉMETH ANDRÁS

306. Paks határa

(Tolna megye) N

Az M6 gyorsforgalmi út Dunaújváros–Szekszárd közötti szakaszán 2008. október 22-én nyilvántartásban eddig nem szereplő, új lelőhelyet azonosítottunk Paks határában a 116+900–117+300 km-szelvények közötti területen.

A humuszolást követően a sárga altalajban települési objektumok (gödör, kemence, ház) feltárásait figyeltük meg. A területről régészeti korú (feltehetően népvándorlás kori) kerámia került elő, amely alapján intenzív telepre következtetünk. A fentiek alapján a területen megelőző feltárás javasolt.

KNIPL ISTVÁN

307. Pácsony határa

(Vas megye) Ő, Á, Rő, Kö

A Szombathely–Hévíz közötti 400 kV-os távvezeték Vas megyei szakaszának építését megelőzően több helyszínen kutattunk a település területén.

Külső-irtás II./Hencse-dűlő (98. oszlophely): 2008. szeptember 23–30. között megelőző feltárást végeztünk a területen (Hrsz.: 065/10). Ennek során kb. 100 m²-t kutattunk át. A gépi humuszolás után az oszlophely mind a négy lábát érintő sötét elszíneződésekként jelentkeztek a régészeti jelenségek nem egyértelmű körvonalakkal. A feltárás során sikerült tisztázni a jelenségek kapcsolatait és végül 5 objektumot határoztunk meg. Az objektumok mindegyike őskori, valószínűleg a dunántúli vonaldíszes kerámia kultúrájának emlékei. Az objektumokhoz nem köthető rétegekből nagyobb mennyiségű szórvány őskori kerámiatöredékek kerültek elő. A római kort egyetlen terra sigillata töredéke képviselte.

Lapsa: 2008. szeptember 23–30. között a 044/4 hrsz. területen két oszlophely alatt is megelőző feltárást végeztünk. A tervezett 96. oszlophelyen kb. 100 m²-t kutattunk, sem régészeti jelenség, sem szórvány kerámiatöredékek nem kerültek elő, csak a korábbi terepbejárás igazolja az egykori megtelepedést a lelőhelyen.

A 97. oszlophely építéséhez kapcsolódóan is kb. 100 m²-t kutattunk. Régészeti jelenség nem került elő, de a felszínen és a gépi humuszolás közben nagyobb mennyiségű szórvány őskori, *Árpád-kori* és középkori kerámiatöredéket találtunk, azok azonban objektumhoz nem köthetők. Mind a korábbi terepbejárás, mind a mostani feltárás igazolja az egykori megtelepedést a lelőhelyen.

Macskás-szeg: A Verna-patak jobb partján egy magasabb plató mederhez közeli alján a 103. oszlophely gépi humuszosítása során kb. 30 cm mélységben a szántott homokos fekete öntéses kevert talajon több görgetett őskori kerámiát találtunk szétszóródva. Valószínűleg a közeli patak hordaléka rakta le, és keverte szét a leleteket. Alatta objektumot vagy más régészeti jelenséget nem találtunk, valószínűleg ez akkoriban ártér lehetett. A település a magasabban fekvő plató tetején helyezkedett el.

Munkatárs: Isztin Gyula.

NAGY MARCELLA

308. Pálfa határa

(Tolna megye) H?, Kö, Tő

2008. február 28-án több lelőhelyen is terepbejárást végeztem.

Felsőrácegres, Bika-rét: Helybeliek hívták fel a figyelmemet, hogy Felsőrácegres magasságában egy a Sió árterébe félszigetszerűen benyúló földnyelv tetején téglák és török kori cserepek találhatók. A száraz vetésben néhány 10 m²-es területen valóban találtam nagyobb tégladarabokat, szórványosan pedig mázatlan, késő középkori–török kori jellegű cserepeket figyeltem meg. A lelőhely jellegének tisztázása további kutatást igényel.

Felsőrácegres: A Rácegrespusztáról a Sió felé vezető dűlőút D-i felén, állítólag több alkalommal is kerültek elő csontvázak. A néhány 10 m²-nyi területen néhány apróra törött embercsonttöredék igazolta a helyiek ismereteit. Felsőrácegresen Wosinsky Mór említ egy ma már ismeretlen fekvésű honfoglalás kori temetőt; lelőhelyünk talán ezzel azonos.

Hidi-dűlő: A Miklós Zsuzsa által azonosított templomos falu helyén bejártam a rendkívül nagy területen, kb. 50 m sugarú körben szétszántott templomot. Terepbejáráson a domb DK-i lejtőjén, a Sióhoz közeli oldalon egy a templom törmelékétől elkülönülő, kb. 10×5 m-es, ÉK–DNy irányban húzódó épület felszíni nyomait is megfigyeltem.

K. NÉMETH ANDRÁS

309. Pálmonostora határa

(Bács-Kiskun megye) Sza, A, N?, Á, Kk

2008 folyamán megelőző feltárásokat végeztünk a Városföld–Algyő közötti gázvezeték nyomvonalába eső lelőhelyeken.

Csárda-dűlő, Barna-tanya (MOL P 6.): 2008. július 29. és szeptember 9. között végeztük a megelőző feltárást, 3321 m²-en. A lelőhelyet a MOL-vezeték nyomvonalának humuszosítása során Árpád-kori edénytöredékek jeleztek. A humuszos, homokos felületen rosszul érzékelhetőek voltak az objektumfoltok. A területet A és B szakaszra osztottuk, a két területet egy mélyebb fekvésű, objektummentes rész választotta el egymástól. Az A területen 116, a B területen 11 objektum került

elő. A B területen lévő objektumok nem tartalmaztak leletanyagot, így koruk meghatározhatatlan, csak feltételesen kapcsolhatjuk őket az A területhez.

Az A területen Árpád-kori és késő középkori objektumok kerültek elő. A késő középkori nagyméretű árkok és szabályos téglalap alakú gödrök csak a terület É-i részén, míg az Árpád-kori objektumok a teljes feltárási felületen előfordultak. Az objektumok közül 2 ház, 1 építmény, 1 kemence, 63 árok, 4 cölöplyuk és 43 gödör volt. Az egyik háznál sikerült megtalálni a laza humuszos homokba ásott alapárkokat, valamint a felmenő fal meszes, habarcsos maradványát. A házban sem tűzhely, sem tapasztott padló nem volt megfigyelhető. A másik ház földbe mélyített, lekerekített sarkú építmény volt. A ház sarkában réti mészkőből épített kemencét találtunk. Ennek bontása során megfigyeltük, hogy a kemencét egy alkalommal megújították. Mindkét házból Árpád-kori leletanyag került elő. A földbe mélyített ház, valamint a 30. objektum mellett, amit építménynek határoztunk meg, apró réti mészkövekkel és állatcsontokkal, valamint edénytöredékekkel borított felületet találtunk. A területet mintegy 10 cm-es vastagságban szórták fel. Értelmezésünk szerint a laza, homokos felületet tették ily módon szekerekkel járhatóvá. Az előkerült árkok egy része valószínűleg vízelvezető árok lehetett, míg másik részük kerítő árok volt.

Jelentős mennyiségű leletanyag (edénytöredékek, állatcsontok, fémananyag) került elő, mind az Árpád-kori, mind a késő középkori objektumokból. Az Árpád-kori telepen az egyik legjelentősebb lelet egy majdnem ép cserépbogrács, míg a késő középkori részen egy ásópapucs volt.

Dong-ér D (MOL P 2.): 2008. április 28. és július 4. között dolgoztunk ezen a lelőhelyen. A homokos területen a felső, bolygatott réteg eltávolítása után a sárga homokban jól érzékelhetően jelentkeztek az objektumok. A lelőhely ÉNy-i felében az I. szinten a 8–9. századi telephez tartozó árkokat, gödröket és járósinteket tudtunk megfigyelni. Néhány esetben a járósintekről feltételezhető volt, hogy földfelszíni, vagy alig a talajba mélyedő építményekhez tartoznak.

Az I. szint elbontása után, a II. szinten ugyancsak több 8–9. századi objektumot tudtunk megfigyelni, valamint előkerült egy szarmata kemencének edénytöredékekkel kitapasztott sütőfelülete is. A II. szint alatt következő III. szintben objektumok foltja nem volt érzékelhető, ugyanakkor a lemélyített metszetárkokban jól kirajzolódott az altalajba mélyedő objektumok metszete. Ezért tovább folytattuk a mélyítést és többek között így került elő két kút is, melyek leletanyaguk alapján ugyancsak a 8–9. századi telephez tartoztak. Mindkét kútnak hasonló szerkezetű fabélése lehetett, melyet csak nyomokban találtunk meg. A 127. sz. kútban az ásatási felszíntől mérve 180 cm-es mélységben találtuk meg a faszerkezetet. A kút négy sarkába cölöpöket helyeztek el, majd függőlegesen állítva, bárdolt deszkákkal kibélelték a kutat. A deszkák hossza 80 cm körül volt. A függőle-